USNESENÍ SOUDNÍHO DVORA (pátého senátu)

17. dubna 2007 *

Ve věci C-276/06,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 234 ES, podaná rozhodnutím tribunal du travail de Verviers (Belgie) ze dne 13. června 2006, došlým Soudnímu dvoru dne 26. června 2006, v řízení

Mamate El Youssfi

proti

Office national des pensions (ONP),

SOUDNÍ DVŮR (pátý senát),

ve složení R. Schintgen (zpravodaj), předseda senátu, A. Tizzano a A. Borg Barthet, soudci,

* Jednací jazyk: francouzština.

generální advokát: M. Poiares Maduro,
vedoucí soudní kanceláře: R. Grass,

vzhledem k tomu, že Soudní dvůr hodlá rozhodnout usnesením s odůvodněním v souladu s čl. 104 odst. 3 prvním pododstavcem svého jednacího řádu,

po vyslechnutí generálního advokáta,

vydává toto

Usnesení

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 41 odst. 1 Dohody o spolupráci mezi Evropským hospodářským společenstvím a Marockým královstvím, podepsané dne 27. dubna 1976 v Rabatu a schválené jménem Společenství nařízením Rady (EHS) č. 2211/78 ze dne 26. září 1978 (Úř. věst. L 264, s. 1; Zvl. vyd. 11/13, s. 155, dále jen „dohoda o spolupráci"), čl. 65 odst. 1 prvního pododstavce Evropsko-středomořské dohody zakládající přidružení mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně jedné a Marockým královstvím na straně druhé, podepsané v Bruselu dne 26. února 1996 a schválené jménem uvedených Společenství rozhodnutím Rady a Komise 2000/204/ES, ESUO ze dne 24. ledna 2000 (Úř. věst. L 70, s. 1; Zvl. vyd. 11/33, s. 175, dále jen „dohoda o přidružení"), článku 4 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna

2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení (Úř. věst. L 166, s. 1; Zvl. vyd. 05/05, s. 72), ve světle nařízení Rady (ES) č. 859/2003 ze dne 14. května 2003, kterým se působnost nařízení (EHS) č. 1408/71 a nařízení (EHS) č. 574/72 rozšiřuje na státní příslušníky třetích zemí, na které se tato nařízení dosud nevztahují pouze z důvodu jejich státní příslušnosti (Úř. věst. L 124, s. 1; Zvl. vyd. 05/01, s. 83), jakož i článku 14 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950 (dále jen „EÚLP"), a článku 1 dodatkového protokolu k Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „dodatkový protokol").

2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi M. El Youssfi a Office national des pensions belge (Národní úřad belgického důchodového zabezpečení, dále jen „ONP") z toho důvodu, že posledně jmenovaný odmítl přiznat M. El Youssfi zákonem zaručený příjem pro osoby v důchodovém věku stanovený vnitrostátní právní úpravou.

Právní rámec

Právní úprava Společenství

Dohoda o spolupráci

3 Podle čl. 41 odst. 1 dohody o spolupráci, který je součástí hlavy III této dohody věnované spolupráci v oblasti pracovních sil:

„S výhradou ustanovení následujících odstavců budou pracovníci marocké státní příslušnosti a všichni členové jejich rodin, kteří s nimi žijí, požívat v oblasti sociálního zabezpečení zacházení prosté jakékoli diskriminace založené na státní příslušnosti ve vztahu ke státním příslušníkům členských států, ve kterých jsou zaměstnáni." *(neoficiální překlad)*

4 Uvedený článek 41 obsahuje ve svých odstavcích 2 až 4 ustanovení, která se týkají doby pojištění, doby zaměstnání a doby pobytu v jednotlivých členských státech, nároku na rodinné dávky pro jejich rodinné příslušníky, kteří mají bydliště uvnitř Společenství, a převodu starobních důchodů, pozůstalostních důchodů, dávek při pracovním úrazu a nemoci z povolání, jakož i invalidního důchodu do Maroka.

Dohoda o přidružení

5 Článek 65 odst. 1 dohody o přidružení, který je obsažen v hlavě VI této dohody, věnované zejména spolupráci v sociálních záležitostech, kapitole I, nazvané „Pracovníci", stanoví:

„S výhradou ustanovení následujících odstavců budou pracovníci marocké státní příslušnosti a všichni členové jejich rodin, kteří s nimi žijí, požívat v oblasti sociálního zabezpečení zacházení prosté jakékoli diskriminace založené na státní příslušnosti ve vztahu ke státním příslušníkům členských států, ve kterých jsou zaměstnáni."

Pojem sociální zabezpečení zahrnuje součásti sociálního zabezpečení, které se týkají nemocenských a mateřských dávek, invalidních, starobních a pozůstalostních důchodů, dávek při pracovním úrazu a nemoci z povolání, pohřebného, podpory v nezaměstnanosti a rodinných dávek.

[...]" *(neoficiální překlad)*

6 Uvedený článek 65 obsahuje ve svých odstavcích 2 až 4 ustanovení obdobná ustanovením uvedeným v bodě 4 tohoto usnesení.

7 Článek 66 téže dohody zní následovně:

„Ustanovení této kapitoly se nepoužijí na ty státní příslušníky smluvních stran, kteří na území svých hostitelských zemí pobývají nebo pracují nezákonně." *(neoficiální překlad)*

8 Tato dohoda o přidružení vstoupila podle svého čl. 96 odst. 1 v platnost dne 1. března 2000.

9 Odstavec 2 uvedeného článku 96 stanoví, že dohoda o přidružení nahradí svým vstupem v platnost dohodu o spolupráci.

Nařízení (EHS) č. 1408/71

10 Nařízení Rady (EHS) č. 1408/71 ze dne 14. června 1971 o uplatňování systémů sociálního zabezpečení na zaměstnané osoby, osoby samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství, ve znění změněném a aktualizovaném nařízením Rady (ES) č. 118/97 ze dne 2. prosince 1996 (Úř. věst. 1997, L 28, s. 1; Zvl. vyd. 05/03, s. 3, dále jen „nařízení č. 1408/71"), se podle svého čl. 2 odst. 1 „vztahuje na zaměstnané osoby nebo osoby samostatně výdělečně činné, které podléhají nebo podléhaly právním předpisům jednoho nebo více členských států a které jsou státními příslušníky jednoho z členských států nebo které jsou osobami bez státní příslušnosti nebo uprchlíky s bydlištěm na území jednoho z členských států, jakož i na jejich rodinné příslušníky nebo pozůstalé po nich".

11 Článek 3 nařízení č. 1408/71, nazvaný „Rovnost zacházení", ve svém odstavci 1 stanoví:

„S výhradou zvláštních ustanovení tohoto nařízení mají osoby s bydlištěm na území jednoho z členských států, na něž se vztahuje toto nařízení, stejná práva a povinnosti podle právních předpisů kteréhokoli členského státu jako státní příslušníci uvedeného státu."

12 Článek 4 uvedeného nařízení vymezuje věcnou působnost tohoto nařízení následovně:

„1. Toto nařízení se vztahuje na všechny právní předpisy týkající se těchto odvětví sociálního zabezpečení:

a) dávky v nemoci a mateřství;

b) dávky v invaliditě, včetně těch, jež jsou určeny k udržení nebo zlepšení výdělečné schopnosti;

c) dávky ve stáří;

d) dávky pozůstalým;

e) dávky při pracovních úrazech a nemocích z povolání;

f) pohřebné;

g) dávky v nezaměstnanosti;

h) rodinné dávky.

2. Toto nařízení se vztahuje na všechny obecné a zvláštní systémy sociálního zabezpečení, ať již jsou příspěvkové[,] nebo nepříspěvkové [...]

2a. Toto nařízení se vztahuje také na zvláštní nepříspěvkové dávky stanovené v rámci jiných právních předpisů nebo jiného systému, než které jsou uvedeny v odstavci 1 nebo vyloučeny na základě odstavce 4, pokud jsou tyto dávky určeny:

a) buď k zajištění pomocného, doplňkového nebo vedlejšího krytí případů odpovídajících odvětvím sociálního zabezpečení uvedeným v odst. 1 písm. a) až h), nebo

b) výhradně k zajištění zvláštní ochrany pro zdravotně postižené.

[...]“

13 Článek 10a odst. 1 nařízení č. 1408/71 zní následovně:

„Aniž je dotčen článek 10a hlava III, jsou osobám, na které se vztahuje toto nařízení, přiznány zvláštní nepříspěvkové peněžité dávky uvedené v čl. 4 odst. 2a výhradně na území členského státu, ve kterém mají bydliště, v souladu s právními předpisy tohoto státu za předpokladu, že jsou tyto dávky uvedeny v příloze IIa. Dávky poskytuje instituce místa bydliště na vlastní náklady.“

14 Uvedená příloha IIa uvádí ve své části nazvané „A. Belgie“, písm. b) „zaručený příjem pro starší osoby [osoby v důchodovém věku] [...]“.

15 Prováděcí pravidla nařízení č. 1408/71 byla stanovena nařízením Rady (EHS) č. 574/72 ze dne 21. března 1972, ve znění změněném a aktualizovaném nařízením č. 118/97.

Nařízení č. 859/2003

16 Dvanáctý bod odůvodnění nařízení č. 859/2003 stanoví:

„Nařízení [...] č. 1408/71 a nařízení [...] č. 574/72 nejsou použitelná na situaci omezenou ve všech ohledech na jediný členský stát. Mimo jiné se to týká situace státního příslušníka třetí země, který má vazby pouze na některou třetí zemi a jen jeden členský stát."

17 Podle článku 1 téhož nařízení:

„S výhradou přílohy tohoto nařízení se nařízení [...] č. 1408/71 a nařízení [...] č. 574/72 vztahují na státní příslušníky třetích zemí, na které se tato nařízení dosud nevztahují pouze z důvodu jejich státního občanství, jakož i na jejich rodinné příslušníky a pozůstalé po nich, pokud oprávněně bydlí na území členského státu a jsou v situaci, která se neomezuje ve všech ohledech na jediný členský stát."

Nařízení č. 883/2004

18 Článek 4 nařízení č. 883/2004, nazvaný „Rovnost zacházení", stanoví:

„Nestanoví-li toto nařízení jinak, požívají osoby, na které se toto nařízení vztahuje, stejné dávky a mají podle právních předpisů kteréhokoliv členského státu stejné povinnosti jako jeho státní příslušníci."

19 Podle čl. 87 odst. 1 nařízení č. 883/2004 „nezakládá žádný nárok za dobu přede dnem použitelnosti tohoto nařízení".

20 Článek 90 odst. 1 téhož nařízení stanoví, že „nařízení [...] č. 1408/71 se zrušuje ode dne použitelnosti tohoto nařízení."

21 Článek 91 nařízení č. 883/2004 stanoví:

„Toto nařízení vstupuje v platnost dvacátým dnem po vyhlášení v *Úředním věstníku Evropské unie*.

Použije se ode dne vstupu prováděcího nařízení v platnost."

22 Je nesporné, že takové prováděcí nařízení nebylo ještě přijato.

EÚLP

23 Článek 14 EÚLP zní následovně :

„Užívání práv a svobod přiznaných touto Úmluvou musí být zajištěno bez diskriminace založené na jakémkoli důvodu, jako je pohlaví, rasa, barva pleti, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnostní nebo sociální původ, příslušnost k národnostní menšině, majetek, rod nebo jiné postavení."

24 Podle článku 1 dodatkového protokolu:

„Každá fyzická nebo právnická osoba má právo pokojně užívat svůj majetek. [...]"

Vnitrostátní právní úprava

25 Belgický zákon ze dne 22. března 2001, který zavádí zaručený příjem pro osoby v důchodovém věku (*Moniteur belge* ze dne 29. března 2001, s. 10244, dále jen „zákon ze dne 22. března 2001"), má za cíl zajistit osobám v důchodovém věku příslušné prostředky na živobytí. Tento zákon nepodmiňuje přiznání dávky, kterou zavádí, předchozí povinností hradit příspěvky nebo pojistné, nicméně ke vzniku takového nároku je třeba, aby prostředky dotyčné osoby nepřekračovaly určitou horní hranici.

26 Podle článku 3 uvedeného zákona „zaručený příjem náleží osobám, které dosáhly nejméně 65 let věku".

27 Článek 4 zákona ze dne 22. března 2001 stanoví:

„Poživatel zaručeného příjmu musí mít hlavní bydliště v Belgii a náležet do některé z následujících skupin osob:

1) osoby belgické státní příslušnosti,

2) osoby, na něž se vztahuje nařízení [...] č. 1408/71 [...];

3) osoby bez státní příslušnosti, na něž se vztahuje Úmluva o právním postavení osob bez státní příslušnosti podepsaná v New Yorku dne 28. září 1954 a schválená zákonem ze dne 12. května 1960;

4) uprchlíci podle článku 49 zákona ze dne 15. prosince 1980 o vstupu cizinců na státní území, o jejich pobytu a usazování se na státním území a o jejich vyhošťování (loi sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement et l'éloignement des étrangers);

5) státní příslušníci státu, s nímž Belgie uzavřela v dané oblasti úmluvu o vzájemnosti nebo uznala existenci faktické vzájemnosti,

6) osoby cizí státní příslušnosti za předpokladu, že mají podle belgického systému nárok na starobní či pozůstalostní důchod.

[...]“

Spor v původním řízení a předběžná otázka

28 Ze spisu ve věci v původním řízení vyplývá, že M. El Youssfi, marocká státní příslušnice, která se narodila dne 1. července 1939 a ovdověla v roce 1982, má v současné době bydliště v Belgii z důvodu sloučení s jejím synem, který má sám bydliště v tomto členském státě.

29 Oprávněnost pobytu dotyčné osoby v Belgii není napadána.

30 Mamate El Youssfi zaslala dne 25. srpna 2005 ONP žádost o přiznání zákonem zaručeného příjmu pro osoby v důchodovém věku stanoveného zákonem ze dne 22. března 2001.

31 Tato žádost byla rozhodnutím ze dne 16. prosince 2005 zamítnuta z toho důvodu, že žalobkyně v původním řízení nepředložila důkaz o tom, že spadá do jedné ze skupin vyjmenovaných v článku 4 uvedeného zákona.

32 Mamate El Youssfi podala dne 2. března 2006 žalobu proti tomuto rozhodnutí k Tribunal du travail de Verviers.

33 Mamate El Youssfi na podporu své žaloby uplatňuje, že je oprávněna pobývat v Belgii a že má na základě tohoto zákonného postavení nárok domáhat se zaručeného příjmu pro osoby v důchodovém věku stanoveného právními předpisy hostitelského členského státu za stejných podmínek jako státní příslušníci uvedeného státu. Odmítnutí přiznat jí tuto dávku, která je majetkovým právem ve smyslu článku 1 dodatkového protokolu, porušuje zásadu zákazu jakékoliv diskriminace z důvodu státní příslušnosti stanovenou konkrétně v dohodách o spolupráci a o přidružení, jakož i v článku 14 EÚLP.

34 ONP a státní zástupce u předkládajícího soudu naopak tvrdí, že přiznání dávky, které se M. El Youssfi domáhá, se jako vlastní nárok odvíjí od toho, že dotyčná osoba

„podléhá právním předpisům některého členského státu“, a že se nemůže dovolávat práva Společenství z toho důvodu, že se nepohybovala v rámci území Evropské unie.

35 Za těchto podmínek se tribunal du travail de Verviers rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„V případě, že je odmítnuto přiznání zákonem zaručeného příjmu pro osoby v důchodovém věku z důvodu, že:

— se na žalobkyni nevztahuje nařízení [č.] 1408/71 [...],

— nebyla uznána za osobu bez státní příslušnosti nebo za uprchlíka,

— není příslušníkem státu, s nímž Belgie v oblasti zaručených příjmů buď uzavřela dohodu o vzájemnosti, nebo uznala existenci faktické vzájemnosti,

— nebo není osobou s nárokem na starobní či pozůstalostní důchod podle belgického systému,

zakládá se toto odmítnutí

— na příliš restriktivním výkladu nařízení [...] č. 883/2004 [...], (jímž bylo nahrazeno nařízení [...] č. 1408/71 [...]), zejména s ohledem na článek 14 EÚLP, na článek 1 [dodatkového protokolu] a na nařízení [...] č. 859/2003 [...],

— či případně na výkladu tohoto nařízení [...] č. 883/2004, který je v rozporu s dohodou o spolupráci [...] doplněnou dohodou [o přidružení]?“

K předběžné otázce

36 Podle čl. 104 odst. 3 prvního pododstavce jednacího řádu, pokud lze odpověď na předběžnou otázku jasně vyvodit z judikatury, může Soudní dvůr po vyslechnutí

generálního advokáta kdykoli rozhodnout usnesením s odůvodněním, které obsahuje odkaz na příslušnou judikaturu. Soudní dvůr se domnívá, že ve věci v původním řízení tomu tak je.

Úvodní poznámky

37 Je nutné nejprve uvést, že na otázku položenou předkládajícím soudem je třeba pohlížet tak, že má za cíl dosáhnout výkladu nařízení č. 1408/71, přestože tato otázka odkazuje na nařízení č. 883/2004, „jímž bylo nahrazeno nařízení [...] č. 1408/71".

38 Podle článku 91 nařízení č. 883/2004 totiž vstoupilo toto nařízení sice v platnost dvacátým dnem po vyhlášení v *Úředním věstníku Evropské unie*, ale použije se až ode dne vstupu prováděcího nařízení v platnost. Vzhledem k tomu, že až do tohoto dne nebylo přijato žádné prováděcí nařízení k nařízení č. 883/2004, zůstávají nutně použitelná ustanovení nařízení č. 1408/71 (viz rozsudek ze dne 9. listopadu 2006, Nemec, C-205/05, Sb. rozh. s. I-10745, body 31 a 32).

39 Je třeba dále upřesnit, že pravidla Společenství v oblasti koordinace národních systémů sociálního zabezpečení se nepoužijí na situace, které se ve všech ohledech omezují pouze na jediný členský stát, a to se mimo jiné týká situace dotyčné osoby,

která má vazby pouze na některý třetí stát a jen jeden členský stát (viz zejména rozsudek ze dne 11. října 2001, Khalil a další, C-95/99 až C-98/99 a C-180/99, Recueil, s. I-7413, body 70 a 71).

40 Takový výklad platí jak pro článek 42 ES, tak pro nařízení č. 1408/71, a zejména článek 3 tohoto nařízení.

41 Stejně tak nařízení č. 859/2003, na něž odkazuje otázka položená předkládajícím soudem, ve svém článku 1 stanoví, že se nařízení č. 1408/71 a 574/72 „vztahují na státní příslušníky třetích zemí, na které se tato nařízení dosud nevztahují pouze z důvodu jejich státního občanství, jakož i na jejich rodinné příslušníky a pozůstalé po nich, pokud oprávněně bydlí na území členského státu a jsou v situaci, která se neomezuje ve všech ohledech na jediný členský stát".

42 Dvanáctý bod odůvodnění nařízení č. 859/2003 v tomto ohledu upřesňuje, že nařízení č. 1408/71 a č. 574/72 „nejsou použitelná na situaci omezenou ve všech ohledech na jediný členský stát. Mimo jiné se to týká situace státního příslušníka třetí země, který má vazby pouze na některou třetí zemi a jen jeden členský stát".

43 S ohledem na informace, které má Soudní dvůr ohledně věci v původním řízení k dispozici, se nezdá, že by byla tato podmínka vyžadující vazbu státního příslušníka

třetího státu alespoň na dva členské státy splněna u takové osoby, jakou je M. El Youssfi, neboť posledně jmenovaná, jak se zdá, opustila Maroko proto, aby se usadila přímo v Belgii z důvodu sloučení se svým synem, který měl bydliště v tomto členském státě.

44 Předkládajícímu soudu nicméně přísluší ověřit tuto skutkovou otázku.

45 S touto výhradou se na M. El Youssfi nemůže vztahovat zásada rovného zacházení v oblasti sociálního zabezpečení stanovená v čl. 3 odst. 1 nařízení č. 1408/71 vykládaném ve spojení s nařízení č. 859/2003, která brání tomu, aby bylo odmítnuto přiznání takové dávky, jakou je zaručený příjem pro osoby v důchodovém věku, pouze na základě státní příslušnosti žadatele (viz obdobně body 51 až 55 tohoto usnesení).

46 Za těchto podmínek je namístě zabývat se položenou otázkou s ohledem na relevantní ustanovení dohod uzavřených mezi Společenstvím a Marockým královstvím.

47 Otázka položená předkládajícím soudem se podle svého znění týká dohody o spolupráci „doplněné" dohodou o přidružení.

48 S ohledem jednak na ustanovení článku 96 dohody o přidružení, podle kterých tato dohoda nahrazuje svým vstupem v platnost, a sice dne 1. března 2000, dohodu o spolupráci, a jednak s ohledem na skutečnost, že M. El Youssfi podala svou žádost, jejímž cílem bylo získat přiznání nároku na zaručený příjem pro osoby v důchodovém věku, dne 25. srpna 2005, může se na skutečnosti původního sporu použít *ratione temporis* pouze dohoda o přidružení (viz obdobně usnesení ze dne 13. června 2006, Echouikh, C-336/05, Sb. rozh. s. I-5223, bod 36).

49 K tomu, aby byla předkládajícímu soudu poskytnuta užitečná odpověď, je třeba zkoumat následně otázku, zda čl. 65 odst. 1 první pododstavec dohody o přidružení má přímý účinek, a může se jej tedy jednotlivec dovolávat před vnitrostátním soudem, dosah zásady zákazu diskriminace vyjádřené v tomto ustanovení, jakož i podmínky upravené tímto posledně uvedeným ustanovením, pokud jde o jeho věcnou a osobní působnost.

K přímému účinku čl. 65 odst. 1 prvního pododstavce dohody o přidružení

50 V tomto ohledu stačí připomenout, že z judikatury Soudního dvora již vyplývá, že čl. 65 odst. 1 první pododstavec dohody o přidružení má přímý účinek, takže procesní subjekty, na které se vztahuje, mají právo se jej dovolávat před vnitrostátními soudy (výše uvedené usnesení Echouikh, body 39 až 42, jakož i judikatura uvedená v bodě 39 tohoto usnesení ohledně čl. 41 odst. 1 dohody o spolupráci, ustanovení, které je stejného znění jako uvedený čl. 65 odst. 1 první pododstavec).

K dosahu zásady zákazu diskriminace vyjádřené v čl. 65 odst. 1 prvním pododstavci dohody o přidružení

51 Jak již Soudní dvůr rozhodl v bodech 55 až 58 výše uvedeného usnesení Echouikh a jak vyplývá z judikatury týkající se čl. 41 odst. 1 dohody o spolupráci, která je obdobně použitelná na čl. 65 odst. 1 první pododstavec dohody o přidružení, zásada stanovená v tomto posledním ustanovení, týkající se neexistence jakékoliv diskriminace založené na státní příslušnosti marockých migrujících pracovníků a členů jejich rodin, kteří s nimi žijí, v oblasti sociálního zabezpečení, ve vztahu ke státním příslušníkům členských států, v nichž jsou nebo byli zaměstnáni, znamená, že s osobami, na které se toto ustanovení vztahuje, musí být zacházeno tak, jako by byly státními příslušníky dotyčných členských států.

52 Tato zásada tedy znamená, že osoby spadající do působnosti uvedeného ustanovení dohody o přidružení se mohou domáhat dávek sociálního zabezpečení za týchž podmínek jako státní příslušníci hostitelského členského státu, aniž by jim mohly právní předpisy tohoto státu ukládat doplňující nebo přísnější podmínky ve srovnání s podmínkami, které se uplatní na státní příslušníky tohoto státu (výše uvedené usnesení Echouikh, bod 56).

53 Za neslučitelné s uvedenou zásadou zákazu diskriminace musí být považováno nejen uplatnění požadavku státní příslušnosti dotyčného členského státu u osob uvedených v čl. 65 odst. 1 prvním pododstavci dohody o přidružení, nýbrž rovněž

jakékoliv jiné podmínky, která se u státních příslušníků tohoto státu nevyžaduje (výše uvedené usnesení Echouikh, bod 57).

54 V projednávaném případě je přitom zjevné, že jednak taková osoba, jakou je žalobkyně v původním řízení, splňuje podmínky věku a bydliště stanovené právními předpisy dotyčného členského státu k přiznání nároku na zákonem zaručený příjem pro osoby v důchodovém věku. Krom toho, státní příslušník hostitelského členského státu, jenž se nachází ve srovnatelné situaci jako M. El Youssfi, by měl na tuto dávku nárok, neboť podmínka stanovená v čl. 4 odst. 6 zákona ze dne 22. března 2001, že mají podle vnitrostátní úpravy nárok na starobní či pozůstalostní důchod, se použije pouze na „osoby cizí státní příslušnosti". Odmítnutí přiznat M. El Youssfi dávku, kterou nárokuje, tedy spočívá pouze ve skutečnosti, že dotčená osoba nemá státní příslušnost dotyčného členského státu a nemůže být na základě vnitrostátních předpisů postavena na roveň státnímu příslušníkovi tohoto státu, jakož i ve skutečnosti, že nesplňuje podmínku, která se však u státních příslušníků neuplatní.

55 Takové právní předpisy, jaké jsou předmětem věci v původním řízení, se tedy jeví neslučitelné se zásadou zákazu diskriminace vyjádřenou v čl. 65 odst. 1 prvním pododstavci dohody o přidružení, na jejímž základě nemůže být marockému státnímu příslušníkovi odmítnut nárok na sociální dávku z důvodů souvisejících se státní příslušností žadatele.

56 Ještě je třeba určit jednak to, zda taková dávka, jaká je předmětem věci v původním řízení, spadá do oblasti „sociálního zabezpečení" ve smyslu čl. 65 odst. 1 prvního pododstavce dohody o přidružení, a jednak to, zda se na osobu nacházející se v situaci M. El Youssfi vztahuje téže ustanovení.

K věcné působnosti čl. 65 odst. 1 prvního pododstavce dohody o přidružení

57 Podle ustálené judikatury v tomto ohledu platí, že pojem „sociální zabezpečení" obsažený v čl. 65 odst. 1 prvním pododstavci dohody o přidružení musí být chápán stejným způsobem jako totožný pojem obsažený v nařízení č. 1408/71 (výše uvedené usnesení Echouikh, body 50 a 51 a uvedená judikatura ohledně čl. 41 odst. 1 dohody o spolupráci).

58 Od přijetí nařízení Rady (EHS) č. 1247/92 ze dne 30. dubna 1992 (Úř. věst. L 136, s. 1; Zvl. vyd. 05/02, s. 41) nepříspěvkové dávky typu zákonem zaručeného příjmu pro osoby v důchodovém věku zavedeného zákonem ze dne 22. března 2001 byly přitom výslovně zahrnuty do věcné působnosti nařízení č. 1408/71 na základě čl. 4 odst. 2a písm. a) tohoto nařízení (viz rovněž čl. 10a odst. 1 a příloha IIa tohoto posledně zmíněného nařízení), pokud jsou určeny buď k zajištění pomocného, doplňkového nebo vedlejšího krytí případů odpovídajících odvětvím sociálního zabezpečení uvedeným v odst. 1 písm. a) až h) téhož článku 4, mezi nimiž jsou konkrétně obsaženy dávky ve stáří [viz obdobně rozsudek ze dne 5. dubna 1995, Krid, C-103/94, Recueil, s. I-719, bod 36, pokud jde o čl. 39 odst. 1 dohody o spolupráci mezi Evropským hospodářským společenstvím a Alžírskou demokratickou a lidovou republikou, podepsané v Alžíru dne 26. dubna 1976 a schválené jménem Společenství nařízením Rady (EHS) č. 2210/78 ze dne 26. září 1978 (Úř. věst. L 263, s. 1; Zvl. vyd. 11/13, s. 40), ustanovení, které je v podstatě stejného znění jako čl. 65 odst. 1 první pododstavec dohody o přidružení].

59 Ostatně i před uvedeným přijetím Soudní dvůr již rozhodl, že příspěvek téže povahy jako zákonem zaručený příjem pro osoby v důchodovém věku spadá do působnosti

nařízení č. 1408/71 na základě jeho čl. 4 odst. 1 (viz výše uvedený rozsudek Krid, body 33 až 35 a uvedená judikatura).

60 Je tedy nepochybné, že dávka typu zákonem zaručeného příjmu pro osoby v důchodovém věku, jejímž cílem je zajistit minimální existenční prostředky pro osoby v důchodovém věku, které dosáhly nejméně 65 let věku a jejichž prostředky nepřekračují určitou horní hranici, spadá do oblasti „sociálního zabezpečení" ve smyslu čl. 65 odst. 1 prvního pododstavce dohody o přidružení, i když dávka, která je předmětem věci v původním řízení, vykazuje rovněž vlastnosti opatření sociální pomoci.

61 V této souvislosti je třeba dodat, že na rozdíl od tvrzení ONP skutečnost, že zákon ze dne 22. března 2001 pojímá dávku, již zavádí, jako vlastní nárok, a nikoliv jako nárok odvozený, získaný žalobkyní v původním řízení z důvodu, že je rodinným příslušníkem migrujícího pracovníka, není relevantní.

62 Vzhledem k tomu totiž, že osobní působnost čl. 65 odst. 1 prvního pododstavce dohody o přidružení není totožná s působností nařízení č. 1408/71 vymezenou v článku 2 tohoto nařízení, judikatura, která rozlišuje mezi odvozenými právy a vlastními právy rodinných příslušníků migrujícího pracovníka v rámci uvedeného nařízení – judikatura, která byla ostatně upřesněna rozsudkem ze dne 30. dubna 1996, Cabanis-Issarte (C-308/93, Recueil, s. I-2097) – se v rámci dohody o přidružení nepoužije (viz obdobně rozsudek ze dne 3. října 1996, Hallouzi-Choho, C-126/95, Recueil, s. I-4807, bod 30 a uvedená judikatura).

K osobní působnosti čl. 65 odst. 1 prvního pododstavce dohody o přidružení

63 Z předkládacího rozhodnutí vyplývá, že ONP připouští, že M. El Youssfi pobývá oprávněně v Belgii, takže se na ni nevztahují ustanovení článku 66 dohody o přidružení.

64 Navíc je třeba připomenout, že čl. 65 odst. 1 první pododstavec uvedené dohody se nejprve použije na pracovníky marocké státní příslušnosti, přičemž tento pojem je třeba chápat široce.

65 Z ustálené judikatury Soudního dvora totiž vyplývá, že pod pojmem „pracovník" je třeba rozumět současně aktivní pracovníky a osoby, které opustily pracovní trh poté, co dosáhly věku nezbytného pro přiznání nároku na starobní důchod, nebo poté, co se staly oběťmi některého z rizik, která vedou ke vzniku nároku na příspěvky v jiných odvětvích sociálního zabezpečení (viz výše uvedené usnesení Echouikh, body 44 a 45).

66 Předkládajícímu soudu tudíž přísluší s ohledem na tato kritéria určit, zda je možné pohlížet na M. El Youssfi tak, že měla sama postavení „pracovníka" ve smyslu čl. 65 odst. 1 prvního pododstavec dohody o přidružení, v Belgii, kde má v současné době bydliště.

67 V případě, že by tomu tak nebylo, je namístě podotknout, že uvedené ustanovení dohody o přidružení se použije rovněž na členy rodin těchto pracovníků, kteří s nimi žijí v členském státě, ve kterém jsou nebo byli zaměstnáni.

68 V tomto ohledu je třeba upřesnit, že tento pojem „člen rodiny" zahrnuje nejen manžela či manželku a příbuzné migrujícího pracovníka v přímé linii sestupné, nýbrž rovněž osoby, které vykazují úzký příbuzenský vztah s posledně jmenovaným, jako jsou zejména příbuzní v přímé linii vzestupné, včetně příbuzenství vzniklého sňatkem (viz obdobně rozsudek ze dne 11. listopadu 1999, Mesbah, C-179/98, Recueil, s. I-7955, bod 46).

69 Vzhledem k tomu, že M. El Youssfi je vdova, mohl by se na ni tak vztahovat čl. 65 odst. 1 první pododstavec dohody o přidružení, kdyby bylo prokázáno, že její manžel měl před svou smrtí postavení marockého migrujícího pracovníka v Belgii, kde má dotyčná osoba i nadále bydliště (viz obdobně výše uvedený rozsudek Krid, body 28 až 31).

70 Žalobkyně v původním řízení by měla být krom toho považována za člena rodiny pracovníka ve smyslu uvedeného ustanovení, neboť žije se svým synem v Belgii a posledně jmenovaný má zároveň postavení pracovníka, ve smyslu upřesněném v bodě 65 tohoto usnesení, a marockou státní příslušnost.

71 Podle spisu, který má Soudní dvůr k dispozici, se jeví, že syn M. El Youssfi získal belgickou státní příslušnost.

72 V případě, že by si syn M. El Youssfi přesto ponechal marockou státní příslušnost, je věcí vnitrostátního soudu, aby na základě práva hostitelského členského státu ověřil, zda se může člen rodiny marockého migrujícího pracovníka, jenž má rovněž státní příslušnost tohoto státu, dovolávat s ohledem na uvedené právo marocké státní příslušnosti tohoto pracovníka pro účely použití čl. 65 odst. 1 prvního pododstavce dohody o přidružení (viz obdobně výše uvedený rozsudek Mesbah, body 40 a 41).

73 S ohledem na veškeré výše uvedené úvahy je namístě odpovědět na položenou otázku tak, že čl. 65 odst. 1 první pododstavec dohody o přidružení je třeba vykládat v tom smyslu, že brání tomu, aby hostitelský členský stát odmítl přiznat nárok na zákonem zaručený příjem pro osoby v důchodovém věku marocké státní příslušnici, která dosáhla věku 65 let a zákonně pobývá na území tohoto státu, jestliže spadá do působnosti uvedeného ustanovení

— buď z toho důvodu, že sama vykonávala závislou činnost v dotyčném členském státě,

— nebo z důvodu svého postavení člena rodiny pracovníka marocké státní příslušnosti, který je nebo byl zaměstnán v tomto členském státě.

74 Je věcí předkládajícího soudu ověřit, zda jedna z těchto dvou podmínek je v projednávaném případě splněna.

75 Vzhledem k tomu, že výklad, který poskytuje toto usnesení, pokud jde o čl. 65 odst. 1 první pododstavec dohody o přidružení, je v souladu s požadavky článku 14 EÚLP a článku 1 dodatkového protokolu, tak jak je vyložil zejména Evropský soud pro lidská práva ve svém rozsudku Gaygusuz v. Rakousko ze dne 16. září 1996 (*Sbírka rozsudků a rozhodnutí* 1996-IV, s. 1129), Soudní dvůr tak poskytl předkládajícímu soudu všechny prvky výkladu nezbytné k tomu, aby posoudil soulad vnitrostátní právní úpravy, která je předmětem věci v původním řízení, se základními právy, jejichž dodržování Soudní dvůr zajišťuje, jako jsou práva zaručená EÚLP a dodatkovým protokolem (viz zejména výše uvedené usnesení Echouikh, body 64 a 65).

K nákladům řízení

76 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení vzhledem ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (pátý senát) rozhodl takto:

Článek 65 odst. 1 první pododstavec Evropsko-středomořské dohody zakládající přidružení mezi Evropskými společenstvími a jejich členskými státy na straně jedné a Marockým královstvím na straně druhé, podepsané v Bruselu dne 26. února 1996 a schválené jménem uvedených Společenství rozhodnutím Rady a Komise 2000/204/ES, ESUO ze dne 24. ledna 2000, je třeba vykládat

v tom smyslu, že brání tomu, aby hostitelský členský stát odmítl přiznat nárok na zákonem zaručený příjem pro osoby v důchodovém věku marocké státní příslušnici, která dosáhla věku 65 let a zákonně pobývá na území tohoto státu, jestliže spadá do působnosti uvedeného ustanovení

— **buď z toho důvodu, že sama vykonávala závislou činnost v dotyčném členském státě,**

— **nebo z důvodu svého postavení člena rodiny pracovníka marocké státní příslušnosti, který je nebo byl zaměstnán v tomto členském státě.**

Podpisy.